

MILBACHER RÓBERT

Keserű víz

A kút

Annyit biztosan tudunk, hogy egy hétfői napon történt mindez.

Amikor Veres Benő komlósvi, később nagykorpádi református lelkész 1866. október 29-én Csélics, Sobrica és Budanica nevű, magyar, német és rác, tehát vegyes lakosságú községek érintésével Szlánavodára érkezett, a szíve legmélyéig elkeseredett az ott tapasztalt állapotokat látva. Ezt a Szlavóniában tett – vagy ahogyan ő fogalmaz: „az ó- és római katolikus babonáság eme rég elsáncolt földjére irányzott” –, immáron harmadik missziós útját az Úr szétszórva és pásztor nélkül tengődő nyájának egybegyűjtése és legeltetése céljából vállalta magára. Ugyan előzetesen is tisztában volt vele, hogy küldetése sok nehézséggel jár majd, de annak az elviselhetetlen tehernek a súlyáról, amely most és itt egyszerre a lelkére nehezedett, még csak sejtelve sem lehetett.

Az ekkor átéltek hatására Veres joggal gondolhatott magára úgy, mint egy új Kolumbuszra vagy egyenesen új Noéra, aki ezen az Istentől elhagyottnak tűnő telepen, a végtelen rengetegben is talált lelki tápot, mennyei mannaét éhező és az Úr Igéjének kősziklájából fakadó, örök italt szomjúhozó, jámbor keresztyén atyafiakat. Különösen azt követően hatotta meg a mintegy tíz-tizenkét családfő és a házuk népét alkotó asszonyok s gyermekek

buzgó odaadása, hogy az előző napon szent harag tüzétől hevülő lángszavakból volt kénytelen ostort fenni a trezováci országos vásáron sátrakban és bódékban áru-lók, ezzel az Úr napját meggyalázók megkorbácsolására, akik mohó haszonszerzésüket szolgálendő, portékájuk bűnösen csábító hívségénél fogva meggátolták az igaz-hitűeket az Isten Igéjének meghallásában és az úrvacso-rához járulásban.

– Amikor Megváltó Urunk korbácsot ragadva kiűzte a templomban kufarkodókat, felborította a pénzváltók és a galambárosok asztalait, ezeket a szavakat kiáltotta fe-lőlük: „Az én házam imádság házának mondatik. Ti pe-dig azt latroknak barlangjává tettétek.” Ezeket a szavakat olvasom hát én is a fejetekre, mert csillogó csecsebecséi-tekkel, hívságos portékáitokkal elámítjátok a lelkeket, és meggátoljátok, hogy ezen a szent napon meghallják az Úr szabadító evangéliomát. Ne legyen nyugovásotok itt e földön és ne legyen érkezésetek odafönn a mennyeknek országában! – harsogta elragadtatva, a hosszú és fárad-ságos útja alatt felgyűlt keserűségének minden haragját rázúdítva a pogány katolikusoknak gondolt vásározókra.

Persze azon az öt nőn és nyolc férfin kívül – Veres ko-csisát is beleértve –, akik minden gátló körülmény és a vi-lág hiú csábítása ellenére is részt vettek az Isten szabad ege alatt tartott istentiszteleten, senki más nem hallotta, amit szinte átok gyanánt kiáltott az elvetemültek felé, ugyanis a szertartás a sátraktól messze, egy csöndes ligetben zajlott, szinte észrevétlenül, arról nem is szólva, hogy a többség ott nem beszélte és nem értette a magyar nyelvet.

Pedig a telepen nem is jelent meg mindenki a fogadá-sára.

A többség ugyanis, kihasználva az október végi kivételesen jó időt, éppen kukoricát tört a Jankovich László Somogy megyei főispán birtokaihoz tartozó irtványföldeken az Úr kegyelmének bizonyosságát elnyerendő és megélhetésük biztonságát szolgálendő. (Persze hogy mi okból kifolyólag halasztották a kukoricatörést ilyen kései időpontra, már senki sem tudná teljes bizonyossággal megmondani. Talán túl későn vethették el a magot a tuskóktól még meg sem tisztított irtványföld ugyan termékeny, de nehezen művelhető talajába. Vagy egészen egyszerűen ez egy téves információ lehet Veres emlékiratában.) Meg különben is – mint fentebb már említettük – biztosan tudjuk, hogy hétfő, vagyis egyszerű munkanap volt, ami még annak ellenére is arra kellett sarkallja a munkaképes híveket, hogy kötelességük után nézzenek, ha mégoly hosszú és reménytelennek tűnő várakozás után Isten szolgája látogatott is el végre hozzájuk. Azt nem tudni, hogy a lelkész-misszionárius által emlegetett tíz-tizenkét családfő miként maradhatott odahaza mégis, hacsak nem éppen Veres Benőnek, az Úr igaz szolgájának fogadására és a távollévők keserves panaszainak és reménybeli kívánságainak tolmácsolása céljából. Fölmerülhet, hogy talán betegek, esetleg túl öregek lehettek a munkához, bár ezt – mint annyi minden mást ebben az alább elmondandó történetben – sem megerősíteni, sem cáfolni nem tudjuk a rendelkezésünkre álló adatok alapján, mert azt mi magunk sem hisszük, hogy az új világ ígéretével útra kelők között túlságosan sok idős embert találnánk.

Még felszentelendő temetője sem volt a telepnek a tiszteletes ottjártakor.

Azt azonban Verestől biztosan tudjuk, hogy szegények sírva kérték tőle, gondoskodjon lelki életük táplálékáról és gyermekeik valláserkölcsi képeztetéséről. Ősz, bár agastyánnak semmiképpen sem mondható, kissé görnyedt hátú férfi köszöntötte a lelkészt a telep gyülekezeti sátorában.

– Az Úrnak legyen hála és köszönet, hogy idevezette hozzánk a tiszteletes urat erre az idegen és távoli földre – kezdte alázatos, örömtől áthatott szavakkal az öreg –, ahol már-már úgy voltunk, mint Izrael tíz elveszett törzse, amelyekről megfeledkezett a világ.

Szavaiból nyilvánvalóvá vált Veres számára, hogy egyszerű földműves létére nagyon is tisztában van a Szent Biblia tanításaival, és meghatottan így válaszolt neki:

– Isten áldásával, az ő kalauzolásával érkeztem hozzátok, mert az Úr nem enged elveszni egyet is az övéi közül.

– Isten áldásával – hallotta szinte egyszerre felszakadni az előtte várakozók ajkáról a sóhajt.

Aztán a beszélgetés során, amelyben leginkább Szalai István, a telep neszтора vitte a szót, Veresnek egyre inkább lett egy olyan érzése, amitől, mi tagadás, kissé meg is rémült, mintha egyfajta már-már gyermeki bizalommal abban reménykednének, hogy mostantól mindig velük marad, vagy legalább a következő tavaszra egy képzett tanító közékük küldésével őket megvigasztalja.

– Annyit ígérhetek – mondta nekik, hogy elejét vegye a csalódásuknak –, hogy a Somogy vármegyei egyházkerületben lajstromba vesszük ezt az újonnan született kis gyülekezetet, és onnantól fogva számíthatnak a testvérek hitsorsosaik támogatására és együttérző szeretetére az Úr Jézus Krisztus által.

– Ez igen nagy öröm számunkra, tiszteletes úr – felelt neki alázatosan Szalai, ám a hangjában már ott csengett a csalódásnak egy bizonyos tónusa –, de addig is mi lesz a gyermekeink lelki és szellemi táplálékával, ki fogja őket az Úr igaz evangyéliomi hitére tanítani, ha se közel, se távol nem látunk arra hivatott lelkipásztort.

Veres egyre kényelmetlenebbül feszengett az amúgy is meglehetősen kemény, egyszerű tuskóból kiképzett ülőhelyén, mert amikor körültekintett a rengetegben szétszórt házaikon, és a maga dísztelen és kíméletlen csupaszságában látta feltárulkozni oly szegényes, oly rendezetlen sorsukat, kénytelen volt belegondolni abba is, hogy számos ínséges évvel a háta mögött a Evangélium Szerint Reformált Magyarországi Keresztyén Egyház még az otthoniaknak se adhat kielégítő segílyt, így nem tehetett egyebet, mint a szebb jövő reményével tartotta bennük a lelket:

– Meglássátok, testvérek, ezentúl hitsorsosaitok ott túl a Dráván nem fognak megfeledkezni rólatok, és anyagi, lelki erejükhöz mértén segíteni fognak benneteket mindenben, amire az Úr Lelke indítja őket.

– Nagytiszteletű lelkész úr – emelte fel most már tekintetét Szalai, amiben némi dacos büszkeség csillogott –, nem alamizsnát kérünk, mi magunk választottuk ezt a nehéz, de az Úr kegyelmével dolgos életet, mi azt szeretnénk, ha egy felkent lelkipásztor jönne közénk, és állandó iskolát tarthatnánk fenn gyermekeinknek az ő szakértelmével és a Szent Lélek segedelmével.

Veres tisztában volt vele, hogy nem ígérhet nekik semmi konkrétumot, hiszen előző napon még azt sem tudta, hogy létezik ez a gyülekezet, és őszintén szólva

nyomorúságos körülményeiket elnézve nem hihette, hogy képesek lennének egy parókia és iskola fenntartására, hiába is igyekeznének. De mivel valótlannal nem kecsegtethette, végképp elkéséríteni pedig nem akarta őket, csak ennyit válaszolt:

– Továbbítom kéréseteket az egyházkerület felé, és könyörögjünk együtt az Isten kegyelméért az Úr imájának közös elmondása révén, hogy meghallgatásra találjon.

Veres tisztában volt vele, hogy mindez az adott körülmények között nem volt sem túlságosan bőkezűnek, de főleg nem volt konkrétan mondható ígéret. Így miután együtt elmondták az Úr imáját, és a megilletődött tiszteletes végignézett a kis gyülekezeten, észre is vette, hogy a bizalmat nyomtalanul felváltó csalódottság eluralkodik ezeken a meggyötört arcokon, hiába is próbálták palástolni érzelmeiket. Ezért aztán kénytelen volt megosztani velük – mert azért valamiféle ígérettel tartani akarta bennük a lelket – egy inkább az ő fejében körvonalazódó, és a szűkebb egyházközségében ugyan már elfogadott, de az egész egyházkerület előtt még ismeretlen tervet, amivel jobb híján a gyermekes szülőkből táplálhatta a bizalmat, hogy a darányi evangéliumi reformált egyháznak egy régebbi, Kálmáncsán tett felajánlása szerint, amíg Szlavóniában élő hitrokonaiknak iskolája nem létesülhet, ők gyülekezeti szinten négy szlavóniai szegény gyermeknek ingyen iskoláztatását és táplálását vállalják.

Bár sovány vigasz volt ez ott, az idegenben testvér nélkül senyvedőknek, de – akkor persze ezt senki sem sejtette – ez a vállalás mégis alapjaiban határozta meg néhány család jövőjét, kései leszármazottaik sorsát,

mondhatni hetedíziglen, amennyiben a lelkész fogadására összegyűltek között minden bizonnyal ott találhatjuk azt a Szalai Józsefet is, a közösség nesztorának unokáját, aki ekkoriban ugyan becslésünk szerint nagyjából még csak kétesztendő fiúcska lehetett, már amennyiben igaz, hogy az 1945 telén bekövetkező, egészen különös halálának idején jócskán a nyolcvanas éveit taposta. (Elkóborolt a családtól, talán hogy visszatérjen egykori, hűtlenül elhagyott otthonába. Amikor megtalálták egy romos ház szobájának dérepte kályhája mellett – úgy ült ott, mint aki hozzásimul a meleg hiányához –, sem nagykabát, sem bakancs nem volt rajta, amiket a pipájával együtt a portyázó szovjet katonák vehettek el tőle. Arcára a fagyhalált szenvedettek nyugalmas mosolya ült ki; tisztán kivehető volt, hogy akkor és ott ő nyilvánvalóan és a szó legszorosabb értelmében hazaérkezett.)

Ez a Szalai József néhány évvel később ugyanis, nem utolsósorban Veres emlékezetes látogatásának köszönhetően, egyike lett annak a négy szlavóniai református gyermeknek, akit az a megtiszteltetés ért, hogy mikor arra lelkiekben és szellemiekben érettnek találta a hitközség, a darányi református egyház szeretetfelajánlásának kedvezményezettjeként a Dráván túlra küldje, hogy ott végezhesse el az elemi iskolát, megismerkedhessen az írás-olvasás, valamint a számolás nemes tudományának alapjaival, és nem mellékesen az Úr által rendelt üdvözítő tanok tanulmányozásának szentelhesse magát. Persze ezt akkor biztosan nem érezte sem kitüntetésnek, sem jutalomnak, amikor szegényes, toldozott-foldozott, de tüntetően tiszta ünneplős ruhájába öltöztette az anyja a nyár utolsó napjainak egyikén, amikor a hegyek felől

esténként már borzongatóan hűvös szelek ígérték a hamarosan beköszöntő őszt, és megérkezett érte a szekér, amin már ott ült másik három, különböző gyülekezetekből való kiválasztott, akiből éppenséggel szintén nem a kiválasztottságból fakadó megtiszteltetés öröme és büszkesége sugárzott, sőt a hálának még nyoma sem látszott

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.

www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Nyomta és kötötte az Alföldi Nyomda Zrt., 2023-ban
Felelős vezető György Géza vezérigazgató

Felelős szerkesztő Szegő János
Kézirat-előkészítő Balogh Emerencia
Korrektor Schmal Alexandra
A borítót Árvai Judit,
a könyvet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9272
Minion betűtípusból szedve
ISBN 978-963-14-4275-5